

LUKAS BÄRFUSS

100 NAP

A Swiss Arts Council Pro Helvetia támogatásával

A mű eredeti címe: Hundert Tage
© Wallstein Verlag, Göttingen, 2008

Fordította: Nádori Lília
Hungarian translation © Nádori Lília, 2022
© Scholar Kiadó, 2022

Minden jog fenntartva.
A mű egyetlen részlete sem használható fel,
nem tárolható és nem sokszorosítható
a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül.

*A könyvben szereplő történelmi tények hitelesek,
a szereplők kitaláltak.*

Így néz ki egy megtört ember, kérdem magamtól, ahogy ott ülök vele szemben és odakint esni kezd a hó, amelyet napok óta vártunk, és amely most finom pelyhekben hullik a zöldebarna földekre, bele a délutánba. Nehéz megmondani, pontosan mi is az, ami megtörhetett – a gerince mindenesetre nem. Egyenesen ül, szavait gondosan megválogatja, szinte nyugodtnak tűnik. Talán ahogyan a csészét a szájához emeli, ráérősen, kissé túl ráérősen, túlhangsúlyozott mozdulattal, talán ez utalhat a belső dúltságra, ziláltságra. Mintha félne, hogy ha egy csepp is kilöttyen, már felborul a belső egyensúly. Tudom, nem kell találgatnom, ő igenis megtört ember, mi más lenne azok után, amiket elmond, és főleg, amit elhallgat előlem.

Meg-megáll beszéd közben, néha a mondat közepén. Látom a szemében, hogy emlékezik, csak emlékezik, és nem beszél, talán mert nincsenek rá szavai, még nem talált szavakat, minden bizonnyal nem is akar. Ilyenkor mintha a tekintetével követné az eseményeket, az Amsar-házban zajlott eseményeket, ahol azt a száz napot eltöltötte. Az a legkülönösebb a történetben, hogy éppen ő élte át, olyan ember, aki körülményeit tekintve nem arra rendeltetett, hogy olyasmit éljen át, amely túlmutat az emberi katasztrófák szokásos mértékén: csúnya válás, súlyos betegség, szélsőséges esetben lakástűz. Az évszázad egyik legnagyobb szabású büntényének zűrzavara biztosan nem tartozik

ezek közé. És nem neki, David Hohlnak kellett volna átélnie, akivel iskolatársak voltunk, és akiben még most is látom azt a nyúlánk fiút, akinek kissé lecsüngő alsó ajkáról, ha valamin elcsodálkozik, mindig mintha leválna egy vékony nyálfonál, noha valójában nem következik be ilyesmi. Csak nedves ez az ajak, és hangsúlyozottabban mutatja, mi az ajak valójában, tudniillik a száj belsejének kitüremkedése.

Gyerekként nem volt rámenős, soha nem kereste a bajt, nem gyávaságból – a legtöbb kaland és bátorságpróba egyszerűen nem ért meg neki annyit, hogy belemenjen. Kifejezetten megfontolt fickó volt már akkor is, eltekintve attól a három vagy négy rohamtól, de azok nem számítottak, ugyanis olyan ritkán fordultak elő, hogy az előző csak akkor rémlett fel az emberben, amikor David már elsápadt, gyanúsán csöndes lett, majd váratlanul elvörösödött, és szinte köpte az átkozódó szavakat; vádbeszédet mondott a világ igazságtalanságáról, méghozzá olyan szavakkal, amilyeneket egy tíz-tizenkét éves fiúból nem nézett volna ki az ember. Igencsak fejlett igazságérzete volt, hogy óvatosan fogalmazzak, és úgy tűnt, ez az igazságérzet függetlenedett a racionális gondolkodástól, amely amúgy jellemző volt rá; nem valamiféle átgondolt világlátás következménye volt, hanem szintiszta érzelmi állapot. Emlékszem, egyszer néhány felsőbb osztályos fiú péppé verte csak azért, mert ő véletlenül meghallotta, ahogy becsmérő szavakkal illették egy iskolatársunkat, ő pedig közölte velük, hogy ez nincs rendjén. Amikor becsöngettek, vérző orral ült be a padba, és amikor a tanár kiküldte a mosdókagylóhoz, nem volt hajlandó felállni a helyéről, közölte, hogy nem szégyelli a sebesülését.

Fogalmunk sem volt róla, mi hajtja, de sejtettük: azzal, hogy hősiesen kiáll az igaz ügyekért, David jó benyomást akar kelteni, főként a lányoknál. És nyugtalanító módon sikeresnek is bizonyult, amitől örültnek tartottuk ugyan, de nem teljesen hib-

bantnak. Talán ez a jellembeli sajátossága okozta későbbi nehézségeit, ezért aztán fel is teszem neki a kérdést, hogy az igazság harcosának tartotta-e magát. Mosolyog, és iszik egy korty kávé, mielőtt válaszol, mintha azt készülné bevallani, hogy valaha hitt a repülő csészealjokban vagy Atlantisz létezésében.

Hittem a jóban, segíteni akartam az embereken, mint mindenki az Igazgatóságnál, és nemcsak azért, hogy az egyes embert kisegítsem a bajból, hanem azért, hogy az egész emberiségnek jobb legyen. A fejlesztés számunkra nem csupán a gazdaság fejlesztését jelentette, az útépítést, az erdősítést. A fejlődés fogalmából eredt, az emberi tudat fejlődéséből az egyetemes igazságosság útján.

De ez nem magyarázza, hogy miért maradtál, kockáztatok meg egy ellenvetést, hogy miért nem menekültél el a többiekkel, amikor világossá vált, hogy a dolog vérfürdőbe torkollik.

Kinéz a kavargó hóésésbe, minden hópehely egy gondolat, és azt mondja, ennyire biztosan azért nem tudtam. És Agathéval akartam maradni, de néha arra gondolok, hogy csak Paul cipője miatt történt. Piros fűzős, fényesre suvickolt, jellegzetes túracipő volt, olyan cipő, ami bárhová elviszi viselőjét, a legmagasabb hegycsúcsoktól a legmélyebb szakadékokig. A kis Paul hosszú éveken át szandálokat hordott, stabilakat, vastag talpúakat, de mégiscsak szandálokat, amelyek a maguk módján kifejezésre juttatták Paulnak az országba vetett bizalmát. Itt senkinek sem volt mitől tartania, így a lábunk is biztonságban volt. És akkor, három nappal az evakuálás előtt egyszer csak megláttuk őt túrabakancsban, amely arra volt hivatott, hogy biztonságosan kijuttassa őt az országból, engem pedig elöntött a szégyen a gondolatától, hogy e hosszú évek alatt a kiglancolt cipő végig ott állt a házában, útra készen. Úgy tettünk, mintha nem lehetett volna előre látni az eseményeket, mintha derült égből csapott volna le a villám és változtatott volna pokollá min-

dent körülöttünk, de ez a kis ember itt, az én közvetlen fele-
tesem, végig őrizte ezt a cipőt. Fel volt készülve. Előre látta, mi
lesz. Tudta, hogy a szandál egyszer csak nem lesz elég, és ezért
beszerzett egy pár túrabakancsot. Az én szememben ez áruság
volt. Paul ezzel a számító viselkedéssel, amit a lábbeli kiválasz-
tása juttatott kifejezésre, azzal, hogy tervet szőtt a káoszban
– amely mellesleg csak káosznak nézett ki, az volt a szándék,
hogy káosznak nézzen ki, valójában tökéletesen szervezett pokol
volt, kitervelt, előkészített és kivitelezett pokol –, sértette az
önérzetemet. Én nem akartam gyáván kényelmes cipőbe bújni,
és amikor eljött a pillanat, amikor beretesztem az Amsar-ház
ajtáját, hogy elinduljak a követségre, ahol már vártak rám, akkor
hátramentem a kertbe, bebújtam a tartalék aggregátor mögé, és
nem mozdultam. Tudtam, hogy a konvoj délben hagyja el Kigalit
Bujumbra felé. Pár órát kell kibírnom, gondoltam, nem tudnak
megvárni, túlságosan forró lett a lábunk alatt a talaj. Egy palack
vízzel és egy doboz sajtos keksszel behúzódtam a házikóba, aztán
valamikor jött valaki. A nevemet kiabálta, és kis híján elárult az
ölyv, mert az aggregátor tetejére telepedett és izgatottan kiálto-
zott, de én nem mozdultam, és néhány perccel később hallottam
a távolodó lépteket a kavicsal felszórt kocsifelhajtón. Azután
egyedül maradtam. Hát nem meglepő, hogy milyen egyszerű az
elrejtőzés koncepciója, mennyire egyszerű és hatékony?

Odakint most sűrűbb pelyhekben esik a hó, a sötét mezők
helyenként már fehérek, mint amikor a süteményt még melegen
megszórják porcukorral. Szegényes vidék, mondja David, de
nem szegényesebb, mint más vidékek. Itt legalább nem tapos-
nak egymás lábára az emberek, és ezzel válaszol arra a kérdésre,
ami már régóta forog a fejemben, tudniillik hogy miért költözött
ide, a Jura zord és nyirkos éghajlatú hegyvidékére, ahol kemény
a tél és sok a hó. Néhány évig járta az országot, mesélte nekem,
mindig csak hónapokat töltött egy-egy helyen, hurcolkodott

egyik bútorozott szobából a másikba, és most itt van, a sötét fenyvesekkel borított hosszanti völgyben, amely fölött anélkül húznak el a kontinentális szelek, hogy felkavarnák az odalent megrekedt hideg levegőt, amitől olyan a völgy, akár valami több négyzetkilométernyi jégszekrény.

Megvártam a sötétedést, aztán besurrantam az Amsar-házba. Az ablakokon már korábban bezártuk a spalettákat, ezt egyelőre így is hagytam, és hozzáálltam, hogy összeállítsam a készleteimet. Nem bővelkedtem az ilyenkor szükséges dolgokban. Ivóvíz alig, néhány doboz Heinz-féle babkonzerv, fél-tucatnyi gyertya, gyufa, ennyi. De ez nem is nyugtalanított. Úgy gondoltam, csak pár napot kell kibírnom, amíg megtalálom Agathét, a többi meg adódik magától. Be akartam bizonyítani neki, hogy tévedett, és nem szöktem meg, ahogy megjósolta. Egy napon eljön a nagy fehér gép, megjelenik az égen, mint egy angyal, és mindannyitokat elviszi magával – ezt mondta Agathe. Csakhogy már az első éjszaka után be voltam szarva. Beláttam a hibámat, és már semmi mást nem akartam, csak eltűnni Kigaliból. Tudtam, hogy van egy Air France-gép, amely a következő vasárnap elszállítja az utolsó európaiakat, és én rajta akartam lenni azon a repülőn. Agathéval együtt, akinek a kertészünkkel, Théoneste-tel üzenetet küldtem az Avenue de la Jeunesse-re. Csomagoltam, és tudtam, hogy velem jön. Ez a rémálom egy epizód lesz az életünkben, hamarosan tré-fálkozni fogunk rajta. Csakhogy Agathe nem jött. Én pedig ott maradtam az Amsar-házban, száz napig maradtam ott, és néha még most is ott találok magam a ház falai között, ilyenkor újra elfog a félelem, hallom az ordításokat, a háború zaját, érzem az éhséget és a szomjúságot.

Théoneste pár naponta ellátott vízzel, hozott némi főtt rizst, néha egy üveg sört. Jó volt hozzám, miközben másokhoz nem volt jó, de ezt akkor még nem tudtam. A helyiek által kedvelt

táblás játékot, tufit játszottunk a verandán, szállította nekem a híreket a frontról, a menekültáradatról, és olykor az Agathéról szállongó, kósza pletykákat is, hogy elhagyta a várost, vagy azt, hogy sebesülteket ápol a menekülttáborban – napról napra változott a szóbeszéd. Csak annyi volt bizonyos, hogy a házát, a családi rezidenciát már április első napjaiban gránáttalálat érte, de azt már senki nem tudta, volt-e halottja vagy sebesültje a támadásnak.

A romok között északról jött menekültek húzták meg magukat, és ha napközben felmentem a tetőre, láthattam a lázadók állásait a Nyabugogo mocsarain túl. Minden egyes nap közelebb voltak, a kormányerők már csak a városközpont dombjait tartották ellenőrzés alatt, ahol a csendőrség volt, a katonai támaszpont és a minisztériumok, és világos volt, hogy nem fogják tudni tartani Kigalit. Az átmeneti kormány már az első napokban, az elnöki gép lelövését követően elhagyta a fővárost, és a csapatoknak szigorú értelemben véve nem is volt mit védeniük. Csak azért tartották az állásokat, hogy a milicisták elvégezhesék a munkájukat.

Ezen a ponton David elnémul, és körülnéz a lakásában, mintha bármelyik pillanatban előléphetne valaki az egyre terjedő sötétségből.

De nekem másféle gondjaim voltak. Előfordult, hogy Théoneste napokig nem került elő, amikor pedig jött, csak egy tálka rizst hozott, meg pár hüvely száraz babot, amit nyersen kellett megennem. Fazekakat tettem ki a kertbe, hogy összegyűjtssem az esővizet – de azokban a napokban nem volt jó kimenni a kertbe. Egyáltalán nem volt jó. Olyan szag volt, mint a lerchenfeldi döggútnál, emlékszel, ahová a döglött macskát kellett kivinni, vagy a tehenet, amikor belehalt az ellésbe. Olyan szag volt, csak összehasonlíthatatlanul erősebb, mintha benne ülnél azoknak a kádaknak az egyikében, amelyekbe a dögöket dobálták.

A szerző köszöni a Pro Helvetia Alapítványnak
és Zürich Kantonnak, hogy támogatták a munkájában.

Köszönjük, hogy a Scolar Kiadó könyvét választotta.
Iratkozzon fel hírlevelünkre a www.scolar.hu honlapon,
vagy keressen minket a [facebook.com/scolarklub](https://www.facebook.com/scolarklub) oldalon!

Scolar Kiadó, 2022
1016 Budapest, Piroska u. 13.
Telefon: +36 1 466 7648
scolar@scolar.hu; www.scolar.hu

Felelős kiadó: Érsek Nándor
Felelős szerkesztő: Illés Andrea
Szerkesztő: Bán Zoltán András
Borítóterv: Rajka Mária
Tördelés: Hársfai László
Korrektor: Kalocsai Judit

ISBN 978-963-509-581-0

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 140. esztendejében, 2022-ben.
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
www.gyomaikner.hu